AH-1428 CV-19
M.A. (Previous)
Term End Examination, 2019-20
SANSKRIT
Paper-I
वैदिक भाषा तथा साहित्य

Time: Three Hours [Maximum Marks: 100]
[Minimum Pass Marks:36

नोट : सभी प्रश्नाः समाधेयाः।

प्रश्न 1 क. अधस्तनेषु ऋषिदेवता छन्दपुरस्सरं मन्त्रद्वयं व्याख्येयम्— 10

अ. उष आ माहि भानुना चन्द्रेण दुहिनर्दिवः।
आवहन्ती भूर्यस्मभ्यं सौभगं व्युच्छन्ती दिविष्टिषु।।

ब. यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान्कमुना पर्यभूषयत्।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य महना स जनास इन्द्रः।।

स. अष्टौ व्यख्यत ककुभः पृथिव्या स्त्री धन्व योजना सप्त सिन्धून्।
हिरण्याक्षः सविता देव आगा ददधदत्ना दाशुषे वार्याण।।

द. अहं रूद्राय धनुरातनोमि ब्रम्हद्विषे शरवे हन्तवा।
अहं जनाय समदं कृणो—म्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश।।

प्रश्न 1 ख. हिरण्य—गर्भ सकस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपाद्यताम् 10

अथवा

सरमापाणि संवादः वर्णनीयः

प्रश्न 2 पुरूषसून्कानुसारं सृष्टिकमं वर्णयन्तु। 20

अथवा

पृथिवीसून्के वर्णिता रष्ट्रीयभावना समालोचनीया।

प्रश्न 3. त्वष्टापुत्र विश्वरूपस्य कथा शतपथब्राम्हण दिशा वर्णनीया। 20

अथवा

ईष्यावास्योपनिषदः दार्शनिकत्वं महत्वं प्रतिपादनीयम्।

प्रश्न 4 अधस्तनेषु द्वे व्याख्येये— 20

क. भाव प्रधानमाख्यातम्सत्वप्रधानानि नामानि।
ख. षडभावविकाराः भवन्मतीति वार्ष्यायणिः
ग. उपसर्गाः वाचकाः द्योतकाः वा।
घ. तत्र नामाख्यातजानि इति शाकटायना नैरूत्कसमयश्च।

प्रश्न 5 क. कयोश्चित् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या कार्या— 10

अ. आद्याः पंचविंशति स्वराः।
ब. द्विस्तावान् दीर्घः।
स. एकवर्णः पदम्।
द. विन्तशो लोपः।

प्रश्न 5 ख. अद्यस्तनेषु श्लोकद्वयं विशदं व्याख्येयम्— 10

अ. आत्मा बुद्ध्या समेत्यार्थान्मनो युक्ते विवक्षया।
मनः कामाग्निमाहन्ति स प्रेरयति मारूतम्।।

ब. संस्कृतं मात्रिकं ज्ञेयं विवृतं द्विमात्रिकम्।
घोषाः वा संवृता सर्वे अघोषा विवृताः स्मृताः।।

स. व्याघ्री यथा हरेत्पुत्रान् दंष्टाभ्यां न च पीडयेत्।
भीता पतन भेदाभ्यां तद्वत् वर्णान्प्रयोजनयेत्।।

द. हस्तहीनं तु योऽधीते स्वरवर्ण विवर्जितम्।
ऋग्याजुः सामभिर्दग्धो वियोनिमधिगच्छति।।